



”SVENSK.  
BRANDKÅRSTIDNING”  
FAKORGAN FÖR SVERIGES BRANDKÅRER.

N:o 9

A.-B. Centraltryckeriet  
Örebro 1914

Sept. 1914

Äges af:  
**Svenska Brandmänna-  
Förbundet**  
Utkommer en gång i mån.

Redaktör och utgivare:  
**ARV. W. SVENSSON**  
ÖREBRO  
Telefon 26

Prenumerationspris:  
Kr 2.75 för år. Lösn. 25 öre

Annonspriser:  
I texten 1 kr., å andra platser  
70 öre pr cm. och spalt

## Baltiska Utställningen 1914.

Några iakttagelser af *G. v. M.*

Genom välvilligt tillmötesgående från red. af "Gjallarhornet" haiva vi blifvit i tillfälle att återge nedanstående, i brandtekniskt afseende mycket intressanta artikel.

Då det är möjligt att den storslagna Baltiska utställningen genom de rådande oroligheterna helt oförmodadt kommer att stänga sina portar i förtid, innan den 4 oktober, beroende gifvetvis på världskrigets vidare utveckling, torde det säkerligen intressera de af våra läsare, som icke blifva i tillfälle besöka densamma, att få en liten inblick i där rådande förhållanden.

Den Baltiska utställningen, i hvilken länderna kring Östersjön — det forna "Mare Balticum" — d. v. s. Sverige, Danmark, Tyskland och Ryssland deltaga, upptager mera än dubbelt så stor areal, som den hittills största utställningen i Norden, eller utställningen 1897 i Stockholm. Byggnaderna äro utbredda å ett nära 1 km. långt och 800 m. bredt fält kring Pildammarna söder om Malmö, hvilka genom uppdamnningar förvandlats till konstgjorda sjöar.

Härigenom har en synnerligen vacker effekt framkallats helst när eldfontänen efter mörkrets inbrott spelar och de tusende små glödlamporna, hvarmed stränderna dekorerats, spegla sig i vat-

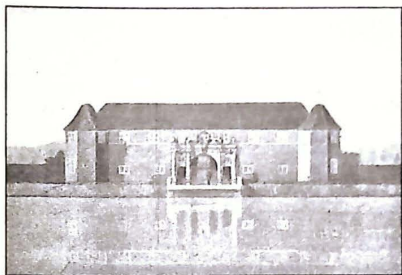
tenytan. Arkitekten *Ferdinand Boberg* har också gifvit utställningen en form som säkerligen i hög grad tilltalar hvarje besökande. Grundmotivet är trappgavelhusen från Hansatiden, hvilka utföranas rundt Östersjön, här återgifna i hvita murtyor och täckta med det naturfärgade röda takteglet, en fager modernisering af den gotiska arkitekturen. Omramningen ger också ett särdeles gediget och glatt intryck.

*Arkadpartiet* är det kaohända mest karaktäristiska vid denna utställning. I motsats till andra utställningar, där hvarje paviljong brukar ligga fri åt alla sidor, är Baltiska utställningen utförd enligt s. k. slutet system, där hallen i regel endast bar en fasad med gångbana i markens nivå såväl som ovanpå arkaden — såsom vår bild visar. Härigenom erhålles fördelen av en god överblick på samma gång som ett behöfligt skydd för sol och regn ernås.

Innan vi ge oss in på någon brand-teknisk skildring torde en kort orientering å plankartan erfordras.

För de svenska utställarna ha uppförts ett 50-tal enskilda paviljonger, såsom industri- & maskinhall, järnvägshall, skogs- och jaktpaviljong, byggnad för konsthandverksutställning, för Malmö





Danska utställningen.

i gammal herrgårdsstil med stenfaser, vallgrav och brygga. Därefter märkes Tysklands väldiga byggnad i modern Wertheimstil med pelarburen hvit fasad och brutet tegeltak.

På andra sidan från huvudingången befinner sig förutom huvudrestauranten, nöjesfältets brokiga mängd av mindre hus och enskilda privatpaviljonger, alla af trä.

Längre bort ligger Werdandibunds egenartade musicbyggnad af äkta tegel, terrakotta och och fajans, med ett 28 m. högt torn, på hvilket hvilar en jättestor saturnsglob, hvars ring efter mörkrets inbrott strålar i röd belysning. I närheten af denna byggnad ligger Konsthallen med sitt dyrbara och intressanta innehåll. Dessa båda hus jämte konsthandtverkspaviljongen bilda en särskild grupp vid utställningsområdets södra sida invid den måleriska konsthallsjön.

Slutligen märkes restauranten "Kastellet", invid Malmö stads vattentorn, äfven den en själfständig ståtlig byggnad med kupol, en prydnad för utställningen.

\* \* \*

Af hvad vi skildrat torde framgå att denna utställning från arkitektonisk och ren utställningsteknisk synpunkt tillgodosett alla berättigade kraf på en vacker och lyckad modern utställning. En annan fråga är om detsamma kan sägas från brandteknisk synpunkt.

Att döma af de utomordentliga svårigheter, som förelegat vid täckandet af brandrisken torde kunna ifrågasättas, om så är förhållandet. Särskildt gäller detta Tyska utställningen och Konstutställningen, hvars sammanlagda värde ca: 7 à 8 millioner kr. dock säkerligen torde vara åtskilligt uppskrufvadt, då i regeln konstnärerna själfva värderat sina arbeten.

En blick på situationsplanen öfver utställningsområdet, som håller den ansenliga arealen af omkr. 5 1/2 har, de konstgjorda sjöarnas areal dock däri inbegripna, säger oss, att ett mera hän-

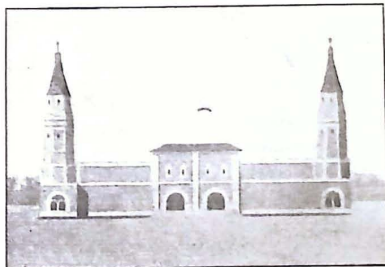
synstagande borde skett vid själfva planläggningen af byggnaderna, särskildt dem som representera större värden. Hvad Sverige beträffar utgöra de största utställningshallarna, industri-, maskin- och kongresshallarna, redan en enda svårplacerad brandrisk, som täcker icke mindre än 35 tusen kvm. Rysslands med en golfyta af 2,500 kvm., Danmarks 7,500 kvm. och Tysklands icke mindre än 28,000 kvm. Att då förlägga de stora jättebyggnaderna utan andra brandskydd än "skärmgårdar" af korrugerad plåt så omedelbart intill hvarandra och de svenska hallarna, när utrymmet icke så absolut fordrat, visar ganska liten framsynthet.

Endast industrihallen, med sin startarde exposé af allt hvad förstklassigt svenskt fabrikat har att bjuda på, täcker en areal af 22 tusen kvm. golfyta. Denna jättehall är uppdelad i en massa salar, appartemang, nischer och krypin i det oändliga. I denna finnes en massanhopning af monter och byggnaden har även blivit liknad vid en "industriell orgie", en "fruktansvärd labyrinth", som gör en ordinar utrustad utställningsbesökande aldeles yr i hufvudet.

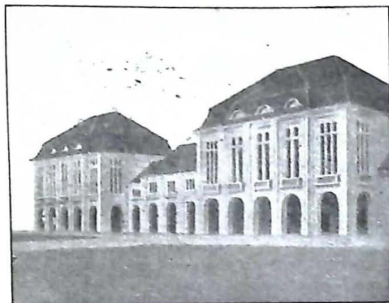
Tysklands väldiga hus med ändå större golfyta utgör med sina rymliga salar, hufvudsakligen kollektivutställningar i stället för småmonter, ett motstycke och ett mönster för hur en exposition öfversiktligt kan ordnas, den har en imponerande och öfverskådlig totalbild att visa, som verkar lugnande på den vetgirige besökanden.

Hur viktig en sådan öfversiktlighet är från brandsynpunkt med hänsyn till den inre vakthållningen — det kanske viktigaste vid en utställning. — enär dessa relativt fåtaliga vakter, som rimligtvis icke kunna vara allestädes närvarande i de många avdelningarna, men vid eldsvådettillbud genast borde vara till hands, ligger i sakens natur.

Utställningens omfattning framgår bl. a. af försäkringsbeloppen. Den svenska afdelningen och de 4 ländernas gemensamma konsutställning har försäkrats dels genom afval med förvaltningsutskottet för Baltiska utställningen såsom ombud och Brand- & Lifförsäkrings A.-B. Skånes huf-



Ryska utställningen.



Tyska utställningen.

vu[kontor] på platsen som representant för 19 st. tariffbolag genom s. k. gemensamhetspoliser. Dels vidare genom samma malmöbolag uti ytterligare 19 st. andra brandförsäkringsbolag, dels ock genom direkta aftal mellan en hel utställare och något af dessa 38 bolag. Dessa bolag äro: Skandian, Svea, Skåne, Norrland, Fenix, Victoria, Fennia, Nye Danske, Nordisk Brandförsäkring, Kongl. Octrojerede, Com. Union, Phoenix, Assur. Générals, Nederlanden, North British, Norwich Union, Palatine, Sun, l'Union och vidare Alliance, Liverpool and London, Northern, Royal, West of Scotland, Yorkshire, Basel, Nord Deutsche, Preussische National, Absalon, Danmark, Iduna, Guardian, l'Urbaine, British General, Fine art and General, General Accident, Allmänna Brand och Lloyds Underwriters.

Den kända försäkringssumman (i rundt tal 12 mill. kr.) 11,338,468 fördelar sig sålunda:

Industrihallen .....	3,201,000
Maskin- & elektricitetshallen .....	1,978,030
Konsthallen .....	4,784,888
Nöjesfältet .....	353,350
Diverse byggnader .....	1,021,200

Sörsta beloppet har såsom vanligt vid utställningar Lloyds eller kr. 953,200 (i konsthallen ensamt kr. 561,600).

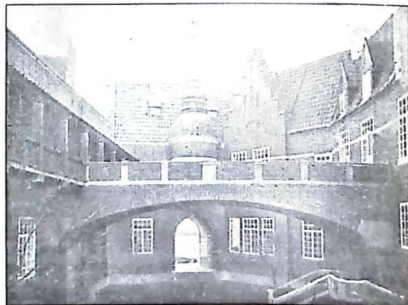
Af den utländska afdelningen har för Danmark hufvudförsäkringen tecknats genom Grøn & Witzke i Köpenhamn med kr. 743,450, som torde utgöra ungefärligen  $\frac{2}{3}$  af Danmarks försäkringsbelopp, Ryssland har ingen hufvudförsäkring, hvarför några tillförlitliga uppgifter saknas. Endast ett fåtal svenska bolag, däribland Allm. Brand, som ansvarar för 60,000 kr., har engagerat sig i denna avdelning. Tyskland har hufvudsakligen afslutat sina försäkringar i hemlandet till obekanta belopp.

Brandpremierna hafva under uppförandetiden endast varit 6  $\frac{1}{100}$ . Under utställningstiden, hvari inbegripits tiden för utställningsfremålens in- och

utflyttning samt rifaingstiden, dock längst till 1914 års utgång, hafva premierna varit ganska olika. En del bolag hafva åtnöjt sig med 5  $\frac{1}{100}$  för vissa mera fribelägna byggnader såsom Kastellet, Kungl. paviljongen & Jaktpaviljongen. Däremot har konsthallen med innehåll betingat lägst 10  $\frac{1}{100}$ . Nöjesfältets byggnader lägst 12,5  $\frac{1}{100}$ , de stora utställningshallarna lägst 15  $\frac{1}{100}$ . Tysklands hus med innehåll 15 å 17,5  $\frac{1}{100}$  etc. De extra försäkringsvillkoren hafva varit ganska olika, i olika bolag. Vissa hafva däremot varit gemensamma för alla intresserade bolag, såsom t. ex. föreskriften om tomlådor och packningsmaterials förvaring på minst 30 m. afstånd från utställningsområdet, för konsthallen i plåthus, för tyska utställares emballage i asfaltpapptäckt trähus. Hvarje nation har ganska noggranna bestämmelser i just denna icke oviktiga sak. Sålunda ha tyskarna låtit uppföra ett dyrbart trähus för sitt emballage, svenskarna ett plåthus (särskildt för konsthallen), likaledes danskarna. Ryssarna däremot uppräbrände med det samma alla sina packlådor med träull, halm och hö.

Hvad byggnadssättet vidkommer blir det första intrycket vid ankomsten till "den hvita staden" med sina stilrena ytor och trappgafvelhus ganska vederhäftigt. Men skenet bedrager, ty här som alltid vid dessa sexmånaders-utställningar kan man gifvetvis icke pretentera stenpalats, utan får finna sig i imitationer.

Med undantag af Danmarks och vissa delar af Höganäsbolagets byggnader samt utställningens brandstation, hvilka äro uppförda af sten, bestå samtliga byggnader inom utställningsområdet — därest de icke såsom fiskerihallen och skogsutställningen äro enbart af trä — utaf trä och väf med gipsplattor eller annat icke eldfast puts. regeln äro de uppförda medelst dubbla ytterväggar utan fyllning emellan rummen och under tak af tegel eller plåt. Konst- och utställningshallarna hafva dekorationsväfven impregnerad och synliga träytor bestrukna med eldfärg. Det s. k. berget, hvarj jaktpaviljongen är uppförd, består af en



Baltiska restauranten.

träsning med beklädnad af jord och cementputs. Det ståtliga "Kastellet" är endast uppfördt af trä med utvändigt puts, ehuru denna byggnad liksom Kungl. paviljongen, Kongresshallen och Danmarks hus komma att kvarstå efter utställningstiden och användas för olika ändamål.

Från brandsläckningssynpunkt måste byggnader, som de nyss omnämnda, med dubbla väggar, som bilda ett slags luftrummor, betecknas såsom synnerligen eldfarliga och svåråtkomliga för släckning.

\* \* \*

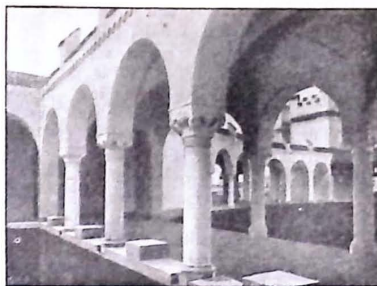
Vid en vandring genom alla dessa utställningshallar med däri hopade stora värden, eller ut på nöjesfältet bland biografen, bergbanor, karuseller och annat tingel-tangel, där allt som rör sig, går med elektricitet, frågar man sig, hvilka skyddsåtgärder blifvit vidtagna till förebyggande af eldsvådor genom kortslutning, oförsiktighet m. m.

Man erfar då först och främst en lugnade inverkan, genom att här och där förutom ett tiotal brandskap se små prydliga brandredskap upphängda, såsom de båda kolsyresprutorna "Kustos" och "Pumprapid". Inom utställningsområdet finnes ett 150-tal af hvardera sorten af dessa af brandstodsbolagen rekommenderade kemiska eldsläckningsapparater. Dessa äro i händelse av eldsvådor genast tillgängliga för ett första släckningsarbete innan brandkären hinna anlända. Vidare kan man räkna med ett 70-tal brandposter från Malmö stads vattenledning med påskrufvade slangar och munstycken placerade inom hus, däraf 46 st. inom utställningshallarna, samt likaledes ett 70-tal brandposter utom hus, hvaraf 8 st. äro försedda med påskrufvade slangledningar.

Vid besök å utställningens brandstation, uppförd i en liten trädgård, omedelbart — oafsiktligt eller icke — invid Rysslands utställningsbyggnad, finna vi förutom logement för brand- och vaktmanskap om icke mindre än 18 personer inberäknadt befäl och telegrafvakt, ett miniatyrstall för två hästar samt ett redskapshus. Det senare användes äfven som utställningshall för en del brandredskap, som af resp. utställare ställts till förfogande. Sälunda hafva hvar för sig "Scania Vabis", "A. B. S. Henrikssons sprutfabrik o. Mekaniska verkstad", Ludvigsbergs Verkstads A. B. samt Luth och Roséns Elektr. A. B." här placera moderna motorsprutor med manskaps-, redskaps- och öfningsvagnar med eller utan automobilbildrift.

Utställningen kan sälunda sägas hafva en förstklassig brandredskapsutrustning, hvars praktiska anordnande länder Malmö stads och utställningens brandchef, rytmästare Nils Djurklou, till all heder.

Man kan likväl beklaga, såväl ur brandsäkerhetssynpunkt som af allmänt utställningsintresse, att någon flodspruta icke finnes tillgänglig. Med hänsyn till konsthallen m. fl. utställningsbyggnader



Arkaderna.

ders läge invid sjö skulle en dylik spruta kunnat blifva till stor nytta i händelse af eldsvåda i dessa byggnader.

För bedömande af en utställningsbrandväsende får man dock icke endast räkna med mer eller mindre effektiva eldsläckningsanordningar. Dessa kunna i och för sig blifva ganska värdeflösa, därest en effektiv bevakning af såväl brandvakt som ordningsvakt saknas. Det är på dessa vakter största ansvaret hvilat. Om de icke dag och natt öfva noggrann tillsyn och genast med de resurser, som ligga i de små sprutornas omedelbara användning, söka i tid dämpa hvarje eldsvådettillbud, kan den öfriga brandattiraljen lätt riskera att blifva maktlös mot en öfverhandigande eld.

Tillbud till farliga eldsvådor ha icke saknats under denna utställning. Det svåraste inträffade den 25 maj under middagsrasten i de Svenska Kristallglasbrukens utställningspaviljong å Nöjesfältet. Denna inrymde ett modernt miniatyrghsbruk i full gång. Elden hade uppstått i en träbjälke under en af de vedeldade temperatururnarna i glashyttan genom öfverhettning. Genom brandkårens snabba ingripande reducerades den materiella förlusten, hufvudsakligen sönderkrossat glas på vinden, till endast ca 5 % af försäkringssumman, kr. 30,000. Brandsoldaterna anlände efter en minut sedan larm gifvits och kunde snart återvända sedan en Scania-Vabis automobilspruta med sina kraftiga strålar släckt elden och därmed förebyggt en nog så hotande katastrof.

Bland öfriga eldsvådettillbud kan nämnas det som inträffade den 26 juni i Stora Kopparbergs bergslags kinematograflokals apparatrum i stora industrihallen under pågående föreställning. Elden uppkom därigenom, att apparatens ljusbåge vid inriktningen kom i direkt beröring med filmen, som antändes. Genom maskinistens rådhighet förebyggdes all panik, därigenom att han omedelbart tillslöt de två små falluckorna till åskådaresalen,



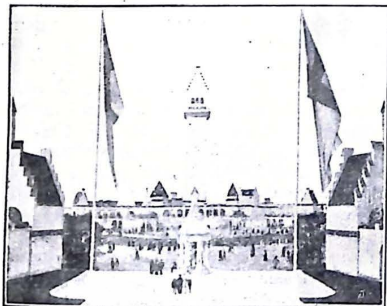
förmedelst en sinnrik anordning, den s. k. knifströmbrytaren, som samtidigt ögonblickligen tänder belysningen i salen. Den i apparatrummet befintliga Pump-rapiden fungerade emellertid icke, synbarligen emedan den icke blifvit om-laddad, hvaremot en i industrihallen upphängd Kustosapparat släckte elden.

Detta eldsvädetillbud, hvarvid maski-nisten erhöi brännsår i ansiktet och å händerna, föranledde en ny genomgå-ende inspektion af utställningens kemi-ska brandsläckningsapparater. Dessa för-sågos härefter med plomber, så att hvar och en kan övertyga sig om, att appa-raten är laddad.

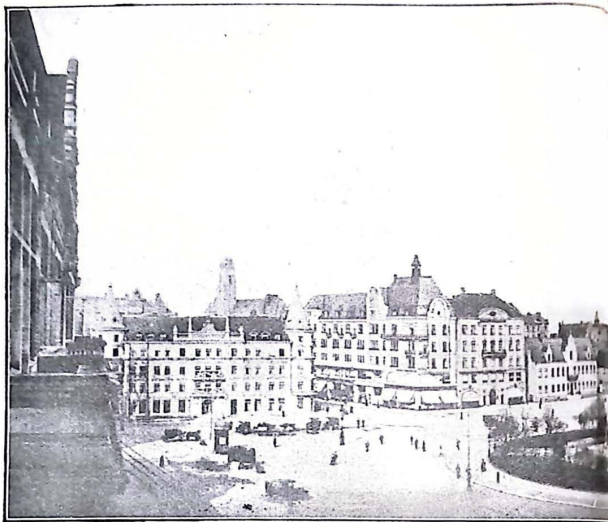
Utom ofvannämnda eldsvädetillbud ha sådana ett par gånger förekommit i ut-ställningens vakt- och renhållningsoka-ler och försorsakats genom själfantänd-ning af oljig putsduk och trassel. Vi-dare uti Landbruksafdelningens biograf-lokal genom kalkiumljus, samt i ett blomsterställ invid östra arkaden därige-nom att en brinnande cigarrstump an-tändt dukbeklädnaden. Vid dessa elds-vädetillbud släcktes elden af utställningens vaktpersonal. Å "Z-nithz" paviljong antändes kupolen en kväll, troligen genom slutning i den elektriska decorationen, men äfven här släcktes elden innan brandkåren behöfde in-gripa. Att brandkåren dessutom icke undgätt att utsättas för s. k. falsk alarm är naturligt, bl. a. en gång genom röken från en smältugn (Idöugn) i de Svenska Kristallglasbrukens glashytta.



Gynna Svensk Brandkårs-Tidnings  
annonsörer!



Hufvudentrén.



Vy af Malmö. Stortorg

## Hur framställes "eldstenen" i moderna elddon?

"Konsten att göra eld" lyder öfverskriften på ett mycket viktigt kapitel i kulturhistorien. På detta område försiggår för närvarande en rätt märklig utveckling, som vid första blicken kunde synas vara en tillbakagång, såtillvida som metoder, hvilka förut varit öfvergifna, åter hålla på att komma till heder och värdighet. Denna utveckling kan korteligen angifvas sålunda: elddon — tändstickor — och nu åter elddon. Ovillkorligen frågar man, hur detta har försiggått, hvad som gifvit anledning till denna utveckling, ty naturligtvis ha nya moment tillkommit, och det är icke det gamla elddonet i oförändrad form som nu på nytt gjort sitt inträde. Vi skola i det följande söka lämna ett svar på dessa frågor. För omkr. 30 år sedan grundade den ylske uppfinnaren Auer von Welsbach den industri som senare fått så stor betydelse, tillverkningen af glödnät genom användning af oxider af de sällsynta metallerna cerium och torium. Dessa oxider fick man nästan uteslutande från den s. k. monazitsanden, hvilken i riklig mängd är tillfinnandes bl. a. i Nordcarolina. Monazitsanden innehåller emellertid blott 5—7 procent torium; resten är föreningar af cerium och andra mindre vanliga metaller. Då nu glödnäten bestå af omkr. 99 procent torium och 1 procent cerium, återstodo



Staty af Karl X Gustafs staty.

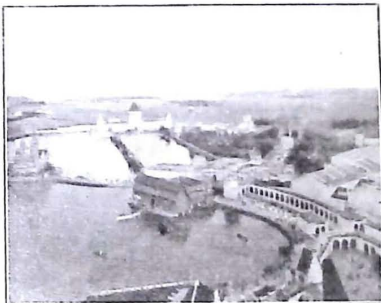
stora mängder oanvänd monazitsand, när glödnätsfabrikanterna hade begagnat hvad de behöfde, så att hela små berg uppstodo utanför fabrikanerna. Naturligtvis sökte man för industriella ändamål utnyttja de oanvända restprodukterna efter de omkr. 3 000 ton monazitsand som nu årligen konsumeras, men det var länge förgäves. Bland de uppfinnare som sysslade med problemets lösning var äfven Auer von Welsback, och år 1903 lyckades han göra en uppfinning, hvilken blef grundvalen för en industri af omfattande betydelse och som därigenom på sätt och vis kompletterade hans förra uppfinning. Den nya industrien är tillverkningen av de moderna elddonens "eldsten". "Glödnät" och "eldsten" äro således de uppfinningar som Auer gjort af monazitsanden; med outplånlig skrift ha de präglat hans namn i den moderna belysningsteknikens historia och därmed äfven i de moderna uppfinningarnas. Auer företog en elektrolys af några bland beståndsdelarna i resterna af monazitsanden, efter att dessa hade bragts i flytande tillstånd. Som negativ pol använde han ett stycke järntråd. Omkring tråden afsatte sig ett lager väsetligen bestående af cerium. När han började aflägsna detta lager med en knif, såg han till sin stora förvåning att under denna process ett helt regn af gnistor slog ut från metallen. Vid de yttersta lagren, som bestodo af nästan rent cerium, var gnistutvecklingen mycket ringa, men den blef starkare i mån som han närmande sig järnkärnan. Han drog däraf den slutsatsen

att det var inblandningen af järn i ceriummetallen som förorsakade gnistbildningen. Auer, som snart förstod att hans iakttagelse måste kunna industriellt utnyttjas, började nu närmare undersöka olika blandningar af cerium och järn och fann att den starkaste gnistbildningen uppstod, när han använde en blandning med 30 procent järn, och år 1903 uttog han patent på sin uppfinning. Detta patent inbragte honom ensamt för Tyskland en summa af 600,000 mark, och ett aktiebolag bildades i och för uppfinningens exploaterande. Senare ha andra uppfinnare förstätt att kringgå patentet genom andra metallblandningar, i hvilka cerium alltjämt spelar en stor roll, men magnesium användes i stället för järn. Som bekant användes "eldstenen", vare sig den är sammansatt enligt Auers eller enligt andra senare uppfinnares metod, på så sätt att ett litet kugghjul af stål genom ett tryck föres öfver "eldsteuen". Genom gnidningen uppstå gnistor, hvilka antända en med bensin fuktad veke. Detta är blott själfva principen. Omvridningen af kugghjulet kan försiggå antingen genom ett tryck med fingret eller genom en liten mekanism, som sättes i verksamhet i det ögonblick locket öfver elddonet öppnas genom att man trycker på en knapp.



### Motorsprutor vid statsbanorna för skogseldar.

Järnvägsstyrelsen har anmodat distriktsförvaltningarna inkomma med yttrande huruvida för bekämpande af eldsvådor stora motorsprutor böra anskaffas för att uppställas på vissa platser och i så fall uppgifva antalet sprutor samt de stationer, där sådana böra stationeras.



Vy öfver utställningsområdet.





## Henrikssons prisbelönta Benzinmotorsprutor

försäljas genom

ALLMÄNNA BRANDREDSKAPSAFFÄREN

E. BERGSTRÖM & Co.

STOCKHOLM K.

Telegramadress: "Ideal".

Rikstelefon 2258.

Henrikssons Brandsläckare

**RAPID & PUMP-RAPID**

samt Brandsläckaren n:o 76, modell 1914, 12 liter. Ny för året

Samtliga godkända af Tarifföreningen.

Försäljas genom

HUGO KNOCHENHAUER, Stockholm.

Telegramadress: Knochenhauer.

Rikstelefon 5799.



Pump-Rapid



N:o 76



**HENRIKSSONS** <sup>prisbelönta</sup> Handkraftsprutor

försäljas genom

Hrr. Järn- & Redskapshandlare

samt i parti från fabriken.



Telegraf-adr.:  
Sprutbolaget

**A.-B. S. HENRIKSSONS Sprutfabrik,**

och Mekaniska Verkstad.

STOCKHOLM 4.

Rikstelefon  
6 053

## Hvad skall innefattas under begreppet "Eldfarliga oljor"?

Forts. fr. föreg. n:r.

Då frågan förekom i kammaren den 25 juli föranledde den en kortare debatt, inledd af herr Herlitz, som konstaterade att såväl utskottet som motionären bagatelliserat den genom oljorna uppstående eldfaran. Man hade endast fäst sig vid att i relativt få fall oljeupplagen varit utgångspunkten för eldsvådor och förbisett att huvudfaran låge i rätten att inne i tätbyggda samhällen förvara massupplag af eldfarliga oljor, dit en eldsvåda lätt kunde spridas och där finna näring för en oerhörd utveckling. Tal. yrkade afslag på utskottets förslag, men skulle med glädje se om han finge anslutning af såväl motionären som utskottet om en skrivelse till k. m:t angående åtgärder för att bibehålla och stödja de ekonomiskt mindre bärkraftiga oljeimportörernas konkurrensmöjlighet gentemot de stora trusterna.

Efter yttranden af motionären, utskottets ordförande m. fl. biföll kammaren utskottets förslag.

Frågan är nu under behandling af tillfälligt utskott i första kammaren. Enligt hvad vi för-

sport lär man af detta utskott vänta ett från andra kammarens beslut afvikande utlåtande.

Riksdagens andra kammare har som synes af de två hufvudintressena i denna fråga ansett sig böra främja handelsintresset. Förmodligen har såväl utskottet som kammaren ansett det motsatta intresset tillgodosedt på det sätt som framhålles i den till motionen fogade motiveringen, där det ordagrant heter:

"Tarifföreningen stadgar i sina försäkringsvillkor, att angående samtliga från mineralriket sig härledande lys- och motoroljor, som ej tillhöra 1:sta klassens eldfarliga oljor, de i kungl. förordningen angående dylika oljor intagna bestämmelser beträffande andra klassens eldfarliga vätskor noggrant skola tillämpas. En dylik försäkringsbolagens åtgärd är naturligen i hög grad ägnad att minska den eldfara, som de utanför förordningen fallande oljorna skulle kunna tänkas medföra. Likartade bestämmelser finnas intagna i en del nyare för städerna gällande brandordningar, exempelvis Norrköpings. Dessa förhållanden peka uppenbarligen därhän, att en skärpt lagstiftning ur eldfaresynpunkt är behöflig, då eldfaran neutraliseras genom andra faktorer. Det är en oriktig argumentering att säga, att brand-



försäkringsbolagen genom sina nämnda bestämmelser gått lagstifningen i förväg och för densamma angifvit behovet af strängare bestämmelser. Det riktiga förhållandet är, att bolagen i stället gjort en skärpt lagstiftning obehöflig.\*



## Brandstationsfrågan i Eskilstuna.

I den goda staden Eskilstuna tyckes frågan om byggandet av ny brandstation vara mer än lofligt svårlöst hvilket framgår af resultatet af senaste stadsfm. sammanträde då till behandling förelåg beredningsutskottets förslag om att stadsfullmäktige måtte med bifall till brandstyrelsens förslag besluta att å föreslagen plats i Nyfors uppföra en ny brandstation i hufvudsaklig öfverensstämmelse med uppgjorda ritningar samt härför anvisa ett förslagsanslag å 275,000 kronor att anskaffas genom upplåning.

Vid slutet af sammanträdet inträffade en episod, som synbarligen kom övrande för de närvarande. Ordföranden, dir. Stålberg, meddelade nämligen, att han ansett sig finna, att han icke längre ägde ledamöternas förtroende, hvarför han afsade sig ledamotskapet af stadsfullmäktige och brandstyrelsen.

Den närmaste anledningen till dir. Stålbergs meddelande var synbarligen det sätt, på hvilket brandstationens nybyggnadsfråga behandlats. Som bekant framlade brandstyrelsen för snart två år sedan ett förslag till ny brandstation, belägen i Nyfors. Förslaget stod sig väl i den kritik, som kom detsamma till del i drätselkammaren och beredningsutskottet, och kom på stadsfullmäktiges bord vid senaste vårsammanträdet. Emellertid blef det då föremål för ett uppskofsbeslut, emedan majoriteten önskade, att sakkunnige skulle lämna utlåtande om lämpligheten af Nyforstomten samt om möjligheten att omändra nuvarande fattigvårdsbyggnaden till brandstation. Redan då framhöll dir. Stålberg i egenskap af brandstyrelsens ordförande, att man inte kunde stå till svars för ett uppskof, sådant som ett användandet af fattigvårdstomten under *alla* förhållanden innebure. Ungefär fyra år måste då förflyta, innan man finge en modern brandstation, och de nuvarande förhållandena med material och hästar på fyra olika säällen i staden samt bristande inkvarteringsmöjligheter för personalen vore omöjliga och även utdömda af försäkrings-sakkunniga.

Man begärde emellertid som nämndt en utredning om bägge platserna. Sakkunnige tillkallades under sommaren och gävo förord å Nyforsförslaget, som därpå fick majoritet i beredningsutskottet.

Vid senaste stadsfullmäktigesammanträde begärde emellertid hrr Lindhagen, Hök, Laurén, Karl L. Anderson m. fl. ytterligare *ekonomisk* utredning angående fattigvårdsförslaget. Omröstning företogs, och då i denna 30 ledamöter röstade för och 19 mot antagande af Nyforsförslaget, men två tredjedelars majoritet var nödvändig för giltigt beslut, eftersom det gäller upptagande af lån för nybyggnad, var nybyggnadsfrågan därmed fallen.

Redan under debatten hade dir. Stålberg meddelat, att brandstyrelsen icke torde komma att finna sig i ett nytt misstroendevotum. Detta uttalande hade emellertid icke större inverkan på motståndarne än hvad som framgår af ofvanstående. Själfklart var därför, att dir. Stålberg omedelbart skulle nedlägga sitt mandat i brandstyrelsen; övadtadt för de flesta kom däremot, som sagt afsägelsen af ledamotskapet i stadsfullmäktige.

Detta förlöpp vittnar om en kommunalpolitik som lyckligtvis torde sakna motstycke. De herrar som nu själpt frågan hafva hela den långa tid denna fråga stått på dagordningen arbetat på förhållande, genom att den ena gången yrka på bordläggning och den andra på utredning o. s. v. För den som känner till, under hvilka oildiga förhållanden brandkåren i Eskilstuna arbetar förefaller det underligt att det inom drätselkammaren och stadsfullmäktige finnes män som i en sådan viktig fråga kan driva sådan politik.

Eskilstuna är dock en stad på nära 30,000 innevånare och dess areal är den största af svenska städer, samt hyser inom sina gränser värden för ofantliga summor, hvaran ett väl ordnat brandväsende borde vara ett oeftersigvet villkor.



### Stort mjölförråd i lägor.

Från Budapest meddelas den 20 sept. Till följd af att ett maskinlager gått varmt, uppstod i går eld i den stora Elisabeth-ångkvarnen, som inom en kort stund fullständigt nedbrann. Skadorna äro betydliga, och bl. a. blefvo 430,000 säckar mjöl och 24 järnvägsagnar lastade med mjöl, lägoras rof.

## Jonsereds Fabrikers Aktiebolag

GÖTEBORG

rekommenderar sina tillverkningar af sprutslangar af prima kvalitet.

## Brandskydds- och eldsläckningsväsendet i äldre och nyare tid.

Af professor Theodor Kellerbaur i Chemnitz.

(Forts.)

En god bild af eldskyddsvärnets tillstånd i 14 århundradet, erbjuder staden Zwickaus brandanordning från år 1348. Efter denna voro invånarna i en församling eller stadsdel, i hvilken eldsvåda utbrutit, förpligtade att skynda till anföraren i deras område och medbringa sådana verktyg, som yxor, ämbar, baljor och öskar, samt äfven under släckningens gång, vara anförarna obetingat hörsamma. Men anförare för de af elden icke berörda stadsdelarna, hade att besätta stadsportarne, ett mått och steg, som återfinnes i alla medelidens brandordningar.

I dessa tider, hyste man nämligen, vid utbrytande eldsvådor, den ofta väl begrundade misstanken, att elden kunde med afsigt vara af fienden anlagd, eller också lemna godt tillfälle till utförande af en fiendtlig kupp. Vidare bestämde ofvannämnda brandordning, att ingen skulle löpa till elden, hvilken icke vore beredd att hjälpa till, samt, att egaren af ett, till eldens begränsande nedrifvet hus, i fall derigenom elden verkligen upphörde, skulle på stadens bekostnad erhålla timmer till en ny byggnad. De redskap, med hvilket man betjänade sig vid eldsläckning, voro i början mycket enkla och bestodo oflast af de i hushållet brukta vattentunnorna och af yxor till nedhuggande, hvilket i regeln var det mest lämpliga sätt, i fall man icke lyckades, att redan vid dess första uppblussande, blifva herre öfver elementet. Efter hand blefvo särskilda eldsläckningsredskap anskaffade, dels på stadens bekostnad, och förvarade å bestämda platser, för att vid behov vara tillgängliga, dels föreskrifvna att hållas af borgarne själfva.

Till de första redskapen hörde i synnerhet stegar och stora med hakar försedda stänger till nedrivning, samt vidare med vatten fyllda s. k. stormfat, hvilka fortskaffades på medar och skulle hållas beredda till utryckning. De redskap, som icke fingo fattas i något borgarehus, voro äfven till eldsläckning afsedda läderämbar och handsprutor af messing, fast af allra enklaste form och liknade mest de skjutvapen, hvilka ungdomen ännu i dag begagnar sig af. Dessa handsprutor hafva äfven, sedan de stora sprutorna blifvit en verklighet, ännu länge bibehållit sin plats och blifva vid eldsvådetillbud begagnade af själfva den moderna brandkåren.

Föröfrigt utvecklade sig, såsom lätt förklarligt, eldsläckningsväsendet i de olika städerna, med mycket olika hastighet. Bekvämlighet och ett

envist fasthållande vid det gamla, men också icke mindre religiös vidskepelse, som i eldsvådor sågo ett synbart tecken å Guds vrede, gjorde sitt till, för att icke låta eldsläckningsväsendet framåtskrida för fort. Det oaktadt utsvalldes under århundradernas lopp, brandstadgarne i många städer till rätt stora band, i hvilka så temligen hvarje enskild invånare i staden, från rådsherren till sista lärpojken, noga var föreskrifvet, hvad de vid ev. eldsvåda hade att göra och låta.

Genom tillsättande av bestämda kommanderande, de s. k. "Feuerherren" eller "Auschicker", sörjdes för ordningen å brandstället. Allt framgent blef, under dessa förhållanden kampen mot elden ännu alltigenom ojemn, och först, när uppfinningen af ångsprutan eller "vattenkonsten", som den då blef kallad, bjöd ett kraftigare vapen emot den fruktansvärde fienden, kunde dess bekämpande företagas med någon utsikt till framgång.

Uppfinningen af ångsprutan, tillskrifves Augsbürgerguldsmeden Anton Platner och skall hafva skett år 1518. Några skriftställare antaga, att Platner har, genom sin berömd landsman, historieföraren och kartografen Konrad Pentinger, hvilken han lärt känna i Italien vid sina historiska forskningar i Vetruius och Herons berättelser öfver den "Ktesbischemaschinen", då erhållit meddelande däröfver, men detta är i hvarje fall mycket tvifvelaktigt; ty den Platnerska sprutan ägde icke någon vindkittel (Windkessel), och var alltså en enkel stötspruta. Denna skillnad i konstruktion, hänvisar på en själfständig uppfinning af Platner och så kan väl för honom äran tagas i anspråk, att vara den, hvilken skänkt världen ett så nyttigt redskap som ångsprutan är. Visserligen voro de första ångsprutorna, sedan under loppet af 16:de århundradet, flera mekaniker, särskildt i Nürnberg, arbetat på dess förbättring, dock ännu mycket ofullkomliga redskap; svårhanterliga, utan sugverk, utan vindkittel (Windkessel), kunde blott befördras på medar och endast i stånd att medels vändrör afgifva vattenstrålen i en hög båge. Dessa ofullkomligheter å ena sidan, men äfven de å andra sidan då rådande oroliga tidsförhållandena medförde, att kännedomen om den nya uppfinningen utbredde sig endast långsamt och införandet af "den stora vattensprutan" i det praktiska eldsläckningsväsendet, blott småningom föllde. Den blef då t. ex. i Leipziger brandordning af år 1616, omtalad såsom något nytt, och likaledes i staden Dresdens brandordning af år 1642. Att man därstädes icke då tillade denna "messingsvattenspruta" någon särskild roll, framgår tydligt af ytligheten af därför träffade bestämmelser. Ännu klarare framgår detta af brandordningen i staden Dortmund af år 1677, hvart det heter:

\*XVIII. De mot eldsvådor förfärdigade, vid Zimmerhoff varande vattensprutor, skola äfven vid eldsnöd blifva brukade, men skall borgerskapet icke så mycket förlita sig därpå, mindre af de samma vänta, utan förtast därän vara, huru elden eljest på bästa sätt styrres o. s. v.\*

Detta låter just icke mycket tillförlitligt; motvarar ej heller den stil, med hvilken nuvarande sprutfabrikanter, i likhet med de moderna svindelaffärerna, ofta bruka begagna, för att i ett flödande ordsvall, rekommendera sina varor.

Två uppfinningar hafva förvandlat de gamla "vattenkonsterna" till moderna "Ångsprutor" och sålunda skapat möjligheten för genomförandet af en systematisk, icke blott defensiv, utan äfven till angrepp öfvergående bekämpande af elden: nämligen uppfinningen af slangar, hvilket skedde år 1672 genom bröderna van der Heyde i Amsterdam, och vindkitteln år 1654 eller 1655. Vanligen kallade man då denna spruta för Leupold: densamma var försedd med den från "Heronballs" tid kände "windkessel"; men i verkligheten är Leupold endast den förste, hvilken beskriver en dylik spruta. I nyare tid är på övertygande sätt bevisadt, att cirkelsmeden (Zirkelschmied) Hans Hautsch i Nürnberg, först förenade den s. k. "windkessel" med själfva sprutan.

Som framgår af en brefvexling mellan Leibnitz och Passin, afgäfvu Hautschs sprutor en oafbruten vattenstråle och måste sålunda varit i besittning af en vindkittel ("windkessel"). De från Hautsch härrörande illustrerade meddelanden om hans sprutor, bära årtalet 1655.

Ungefär samma tid iofaller äfven sprutornas förseende med sugverk; i början af koppar, men senare af böjliga sugrör. I början af 18:de århundradet, stodo derföre väsentligast nästan samma vapen eldsläckningsväsendet till buds, fast i ofullkomligare form än dem med hvilka nutiden kämpar. Men trots alla redskapens förbättringar och påkallande af stora människomassor, till eldens bekämpande, blef det effektiva i eldsläckningen (eldsläckningens resultat), ofta ganska ringa, ty den till tjänsten icke skolade, odisciplinerade massan, var icke kampen vuxen med det fruktansvärda, blixtnabba elementet och allt för ofta, sedan redan hela stadsdelar lagts i aska, kunde endast genom husens nedrivande, det rasande elementet bjudas hölt. Den stora eldsvådan i London år 1666, förstörde ej mindre än 13,400 hus!

Mer och mer, blef man derföre medveten om, att det i den ofta förgäfvne upptagna kampen mot elden, icke endast ankom på massan af i samma kamp framförda krafter, utan i mycket högre grad på den snabbhet, planmässighet och

energi, med hvilket man mötte det så oväntadt och plötsligt uppträdande elementet.

Denna kändedom om, att till eldsläckning fordras snabbhet, ordnat samarbete af de förenade krafterna i en till eldens makt motsvarande styrka, förde till organisation af på militäriskt sätt organiserade brandväsen, hvarigenom helt nya grundsatser infördes i eldsläckningsväsendet: nämligen brandmanskapets skolor för tjänsten, den stränga disciplinen, manskapets hållande i kasern och dess snabba befordran till brandstället, till hvilket anslöt sig en fortare anmälning om utbruten eld.

Bland alla dessa reformer framtråda i första hand skyddsamheten och ordningen vid eldsläckningen och det med så kraftig verkan, att man numera, med i förhållande ganska ringa styrka eller få krafter, uppnår hvad man förr icke förmodade, trots uppådd af flera tusen personer.

Därmed var rättesnöret för nutidens eldsläckningsväsende gifvet.

Den första organiserade brandkåren grundades i Paris 1716, hvarest Dumorrier — Duperrier, en adelsman från landsorten, som 1705 levererade staden 20 sprutor, hvilka betjänades af hans husarbetare, åtog sig att i tre år underhålla sprutorna, leda därmed förenade öfningar och att ställa nödig eldsläckningspersonal, för hvilket han erhöll en summa af 40,000 fr. Konung Ludvig XV utnämde honom till direktör för sprutorna och brandsoldaterna (Pompier), blevo uniformerade. Efter hand blef det en fullkomlig militäris kår, hvilken slutligen af Napoleon införlivades med armén, till hvilken "Sapeurs Pompier" ännu i dag höra.

Paris brandkårs prestationer, voro äfven mycket tillfredsställande, efter mönster derifrån, blevo efter hand "Pompiercorps" inrättade i de flesta större provinsstäderna i Frankrike.

Det kan derföre antagas, att man förteckar dessa omständigheter, att Frankrike, från midten af 18:de ända till mitten af det 19:de århundradet, blifvit mindre hemsoekt af stora brandkatastrofer, än det i närbelägna länder varit fallet.

(Forts.)



## Frågor och svar.

### Till "Politiskt intresserad brandman".

Eder fråga: Kan § 2 uti Svenska Brandmanförbundets stadgar vara förhindrande för att lokalafdelning af förbundet ansluter sig till politisk organisation? vilja vi med stöd av våra stadgar besvara.

**ALMÄNNA BRANDREDSKAPSÄFFÄREN Stockholm**  
E. Bergström & Co.  
Guldmedalj Stockholm 1897. Högsta pris Gøtø 1901. Statsdiplom Berlin 1901.

Specialaffär för  
**Brandmateriel.**

Vi anse det ej lämpligt att en förening tillhörande förbundet som brandkårsförening ingår i någon politisk organisation, ty vi kunna ej inse hvad nytta ett sådant steg skulle vara till. Vilja medlemmarna i en lokalfördelning af Svenska Brandmannaförbundet ingå som enskilda medlemmar i en politisk organisation står det dem ju alldeles fritt, men att ingå som förening är ju i strid med våra stadgar. Se § 1, anm.

Vi hafva ju inom vårt förbund så många andra intressen att tillvarata och vill man arbeta i politiken finnes det ju många sådana föreningar för den enskilde individen att tillhöra.

Jag tror att såväl "Politiskt intresserad brandman" som öfriga kollegor häruti skall gilla vårt svar.  
*Red.*



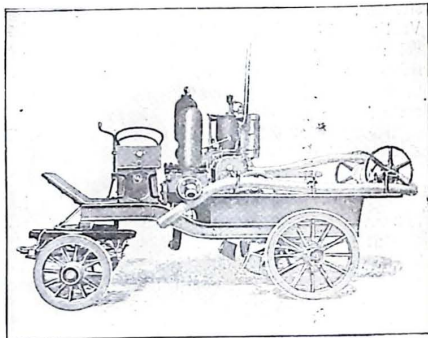
## Från utlandet.

### Ett 12-våningshus utan fönster.

New York har fått en ny sevärdhet: ett hus, som är byggt uteslutande af stål och glas. I 12 våningar reser sig detta egendomliga hus — som till nära 3 fjärdedelar är av glas — upp öfver gatan. Det låter orimligt, men i trots af att det bokstafligen taladt är ett glashus, fanns det inga fönster i denna "lyxbyggnad", som amerikanerna kalla den. Ljuset tränger in i rummen genom stora glasskifvor, som äro infattade i byggnadens stålskelett, och invånarna slippa således gatans damm och buller, enär allt sluter till lufttätt. Men hur förses då rummen med frisk luft? måste man genast fråga. Genom ett mycket omfattande ventilationssystem pumpas luften från 3:3je våningens höjd omkring i hela byggnaden. Man har valt 3:3je våningen, enär luften, enligt hvad en hygienisk undersökning gifvit vid handen, på denna höjd lär vara särskildt ren från dammpartiklar och mikrober. Innan luften går vidare i ventilationssystemets rör, pumpas den först genom en behållare med steriliseradt vatten, hvarigenom den befrias från sina orenligheter. Dessutom uppvärms den om vin-

tern, innan den sändes vidare; om sommaren afkyles den. I hvarje våning finns en apparat som reglerar trycket af den rena luft som inpumpas. Den orena, förbrukade luften pumpas ut genom rör uppe vid taket. Uppe på byggnadens tak finns ett s. k. "sunparlour" — ett glasrum, i hvilket de som ha sin verksamhet i byggnaden kunna njuta sin middagshvila. Huset, som är det första i sitt slag, lär ha kostat c:a 5 1/2 mill. kronor.

Detta tyckes vara idealet för ett brandfritt byggnadsätt.



## Motorsprutan "MERIT"

— 5 hkr. —

Lättskött och absolut tillförlitlig.  
Driftkostnad c:a 25 öre per timma.

Uppfordrar 600 lit. vatten per minut med en 25 met. vägrät, 20 met lodrät stråle.

C:a 4 minuter för igångsättning.

**A.-B. Fredr. Wagner.**

— Motorafdelningen. —

Göteborg.

Stockholm.

Malmö.

**Trelleborgs Gummifabriks Aktiebolag**

tillverka sug- och spolslangar samt tekniska Gummivaror af alla slag.

— Afdelningskontor och nederlag: SKEPPSBRON 4, GÖTEBORG. —